

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและเหตุผลในการสำรวจ

การสำรวจสภาวะสุขภาพอนามัยของประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย เป็นหนึ่งในโครงการสำรวจระดับประเทศของกระทรวงสาธารณสุขซึ่งได้เริ่มดำเนินการเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2534 และถัดมาเป็นครั้งที่สองในปี พ.ศ. 2539 สำหรับการสำรวจครั้งที่สามในปี พ.ศ. 2547 นี้ สำนักงานการสำรวจสภาวะสุขภาพอนามัย (สกสอ.) ซึ่งจัดตั้งโดยสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) เป็นองค์กรที่ดำเนินการ ผลการสำรวจแสดงให้เห็นถึงสถานะสุขภาพของประชาชนในกลุ่มประชากรเป้าหมายที่จะนำไปใช้ในการวางแผนและกำหนดนโยบายสุขภาพของประเทศ ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลในการติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลโครงการสุขภาพต่างๆ

1.2 วัตถุประสงค์ของการสำรวจ

การสำรวจในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญดังต่อไปนี้

- เพื่อแสดงสภาวะสุขภาพอนามัยของประชาชนไทยในระดับประเทศ ภาค และเขตสาธารณสุข เป็นรายหมวดอายุ และเขตการปกครอง
- เพื่อแสดงความชุกของโรคที่สำคัญ ภาวะความเจ็บป่วย ภาวะพิการ ตลอดจนปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพของประชาชนไทย
- เพื่อจัดทำระบบข้อมูลสำหรับการป้องกันและควบคุมโรค

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การสำรวจทำให้เกิดระบบข้อมูลสาธารณสุขที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดังต่อไปนี้

- ประเมินสภาวะสุขภาพและสภาพการดำรงชีวิตของประชากรเป้าหมาย
- มีระบบข้อมูลสำหรับติดตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านสุขภาพของประชาชน
- มีระบบข้อมูลสำหรับติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลโครงการสุขภาพ
- สร้างระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการระบบสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในส่วนของการป้องกันและควบคุมโรค และการส่งเสริมสุขภาพของประชาชน

1.4 การสำรวจ

การสำรวจใช้วิธีการสำรวจตัวอย่าง โดยมีประชากรเป้าหมายคือประชาชนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีชื่อตามทะเบียนบ้านและอยู่อาศัยในประเทศไทย ได้แบ่งประชากรเป้าหมายออกเป็น ประชากรย่อย 4 กลุ่ม คือวัยแรงงานเพศชาย และหญิงอายุ 15 - 59 ปี กับประชากรวัยสูงอายุเพศชายและหญิง อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

การสำรวจได้ใช้แผนการสุ่มตัวอย่างเชิงความน่าจะเป็นแบบกลุ่มสามขั้นอย่างมีชั้นภูมิ หน่วยประชากรขั้นแรกคือจังหวัด หน่วยประชากรขั้นสองคือหน่วยเลือกตั้งสำหรับพื้นที่ในเขตเทศบาล และหมู่บ้านสำหรับพื้นที่นอกเขตเทศบาล และหน่วยประชากรขั้นสุดท้ายคือบุคคลตามนิยามประชากรเป้าหมายของการสำรวจ จำนวนบุคคลตัวอย่างของการสำรวจรวมทั้งสิ้น 42, 120 คน กรอบตัวอย่างได้จากสำนักงานบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

1.5 การเขียนรายงาน

การเขียนรายงานฉบับนี้ เริ่มด้วย บทที่ 1 บทนำ ที่ได้กล่าวถึงความนำและวัตถุประสงค์ของโครงการสำรวจสภาวะสุขภาพอนามัยของประชากรโดยการตรวจร่างกายครั้งที่ 3 พ.ศ. 2546-2547 บทที่ 2 ระเบียบวิธีวิจัย ที่ประกอบด้วย ประชากรเป้าหมาย การกำหนดตัวอย่างและสุ่มตัวอย่าง การประมาณค่าประชากร และแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล การสร้างฐานข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้องและประมวผล ซึ่งรวมถึงการบรรณาธิการและชำระข้อมูล การตรวจเช็คพิสัยของตัวแปรเชิงเหตุผล การตรวจเช็คพิสัยของตัวแปรเชิงชีวการแพทย์ การถ่วงน้ำหนักเพื่อประมาณค่าประชากรและการประมวผลข้อมูล

บทที่ 3, 4, 5 และ 6 เป็นการนำเสนอผลการสำรวจสถานสุขภาพของประชากร บทที่ 3 เสนอลักษณะทางประชากร สังคมและเศรษฐกิจของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ได้แก่ โครงสร้างทางอายุและเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส การทำงาน รายได้ และขนาดครอบครัวกับการเป็นภาระเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง โดยได้นำเสนอผลในระดับประเทศ ภาค เขตการปกครอง (ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล) และเขตสาธารณสุข

บทที่ 4 ผลการสำรวจในเรื่องพฤติกรรมเสี่ยง ปัญหาสุขภาพ และระดับการได้รับบริการ เริ่มด้วยสภาวะสุขภาพที่ได้จากแบบสอบถามที่ตอบด้วยตนเอง พฤติกรรมเสี่ยง ได้แก่ การดื่มสุรา การสูบบุหรี่ กิจกรรมทางกาย และการได้รับอาหารผักและผลไม้ การสำรวจนี้ นับเป็นครั้งแรกที่มีการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ความชุกของพฤติกรรมเสี่ยงเหล่านี้ ด้วยสถิติเชิงปริมาณ เพื่อนำไปคำนวณ ขนาดของปัจจัยเสี่ยงต่อภาระโรค

นอกจากนี้ในบทที่ 4 ได้เสนอผลสำรวจความชุกของโรคหรือปัญหาที่พบบ่อยกับระดับบริการที่ได้รับ ซึ่งเป็น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การตรวจร่างกาย และการตรวจทางห้องปฏิบัติการ ซึ่งได้แก่ ความดันโลหิตสูง ระดับคอเลสเตอรอลในเลือด ภาวะอ้วน เบาหวาน ภาวะชืดและโลหิตจาง และอื่นๆ ตามด้วยความชุกของการใช้ยาและชนิดของยาที่ใช้เป็นประจำ หัวข้อสุดท้ายเป็นเรื่องการบาดเจ็บจากสาเหตุภายนอก และเหตุตามมา

บทที่ 5 นำเสนอผลการสำรวจเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ของตัวอย่างอายุ 15-59 ปี โดยรายงานถึงประวัติการเจริญพันธุ์ การวางแผนครอบครัว พฤติกรรมทางเพศ การตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูก และมะเร็งเต้านมในตัวอย่างหญิง

บทที่ 6 เป็นผลการสำรวจเกี่ยวกับสภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ได้นำเสนอเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยกำหนดสภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ ที่รวมถึงลักษณะทางสังคมและประชากร หลักประกันด้านที่อยู่อาศัย ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ ปัญหาสุขภาพและโรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ โดยเน้นที่การทำหน้าที่ในกิจวัตรประจำวันโดยอิสระ ความชุกของโรคประจำตัวที่มีหลายโรคพร้อมกันที่เป็นเหตุมาของการใช้ยาประจำตัวหลายขนาน ฟันและการบดเคี้ยว การหกล้มตั้งแต่อายุ 60 ปี สาเหตุและผลตามมา ประเด็นสุดท้ายคือผลการตรวจคัดกรองสภาพสมองของคนไทยที่ความบกพร่องส่วนใหญ่ ได้แก่ สมองเสื่อม หรือเป็นผลตามมาของภาวะเส้นเลือดในสมองแตก เป็นต้น

บทที่ 7 เป็นการสรุปและอภิปรายผลของการสำรวจ ประเด็นของข้อจำกัด และปัญหาเกี่ยวกับข้อมูลตัวอย่าง บทเรียนที่ได้รับ และข้อเสนอเพื่อพัฒนาระบบการสำรวจสภาวะสุขภาพอนามัยของประชากร โดยการตรวจร่างกายในอนาคต

รายงานชุดนี้ แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ สำนักงานการสำรวจสุขภาพอนามัย (สกสอ.) ได้เขียนรายงานในส่วนแรกถึงการดำเนินงานการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามและการจัดทำฐานข้อมูลระบบสื่อคอมพิวเตอร์ได้ส่งให้ สวรส. คณะประมวลผล และเขียนรายงานฉบับนี้ ทำงานต่อจาก สกสอ. ได้รวบรวมเอกสารที่สกสอ. จัดส่ง สวรส. เท่าที่มีอยู่ ที่ว่าด้วยวิธีวิจัยการ กำหนดขนาดตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง แบบสอบถาม คู่มือการสัมภาษณ์ การตรวจร่างกาย และปฏิบัติการภาคสนาม บันทึกไว้ในบทที่ 2 ตั้งแต่ข้อ 2.1 ถึง 2.5 สำหรับข้อ 2.6 ถึง 2.9 ในส่วนที่ว่าด้วยการตรวจทางห้องปฏิบัติการ การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การปรับค่าคาดประมาณโดยการถ่วงน้ำหนัก และการประมวลผล เป็นการดำเนินงานของคณะประมวลผลและเขียนรายงาน

ในการเขียนรายงาน ได้ใช้นิยามศัพท์ของตัวแปรต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้โดย สกสอ. สำหรับการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งจะได้ระบุไว้ในบรรณานุกรม

สำหรับการสำรวจรายเขตสาธารณสุข 13 เขต นำเสนอไว้ในภาคผนวก ก.